„RAD[illegible] №12 (202) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem“ פרייז 25 גראָשען פינפטער יאָהרגאַנג

Do Biblioteki Jagiellońskiej
№ 1

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

23 go marca 1928 r. פאַרן אינהאַלט פון טעקסט אין די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פאַראַנטוואָרטליך ראַדאָם פרייטאָג כ׳ ניסן תרפ״ח.

Z intencji zaślubin
p. Dory Zajdenberówny
z p. Jakóbem Szelcerem
wiele szczęścia życzą
Koleżanki
Gucia Frydmanówna
Sala Grosfeldówna.

צו דער פערלאָבונג
פון פרל׳ אַנדזשע גלינצוויג
מיט ה׳ אנשל קליינזים
ווינש איך פיל גליק
חנה׳לע וויינגאַרט.

צו אונזערע ג. אבאָנענטען און אַנאָנסען-געבער אין קעלץ.

דערמיט זעצען מיר מודיע, אז היינטיגע, זונטאג דעם 25-טען ה. ח. קומט אונזער איינקאַסירער קיין קעלץ, בכדי צו איינקאַסירען דעם חודש-בעטרעף פאר אונזער צייטונג, ווי אויך חובות פאר די אַנאָנסען. מיר בעטען דעריבער אַלע אונזערע ג. אבאָנענטען און אנאָנסען-געבער צו בעצאָהלען אונזער אינקאַסענט דעם חודש-אבאָנאמענט און פאר די אַנאָנסען, און נישט הייסען דעם אינקאַסענט קומען עטליכע מאָהל.

מיר בעטען צו נעמען אין אכט די ספעציעלע אויסנאַבען וואָס זענען פערבונדען מיט שיקען עקסטרא א מענש פון ראדאָם אין תיכף רעגולירען דעם חודש-בעטרעף פאר די צייטונג, ווי אויך פאר אנאָנסען.

אדמיניסטראַציע
פון „ראדאָמער-קעלצער לעבען“
— אין ר א ד א ם. —

Uwadze Szanownej Klijenteli!
Używajcie tylko herbaty i kakao
firmy „COLOMBO“!!
Wyroby tej firmy są niezrównane pod względem
SMAKU, MOCY i AROMATU!
Przekonajcie się, a żądać będziecie jedynie HERBATY i KAKAO
firmy „COLOMBO“.
Do nabycia we wszystkich sklepach kolonjalno-spożywczych.

אכטונג געעהרטע קונדשאַפט!!!
פּראָבירט נור איינמאָל
די טהעע און קאקאָ פון דער פירמע „COLOMBO“
די טהעע צייכענט זיך אויס מיט איהר שמאַקהאַפטיגקייט
שטאַרקייט און אַראָמאַט.
איבערצייגט אייך און דאַן וועט איהר פאָדערן נור די טהעע
און קאקאָ פון דער פירמע COLOMBO
צו בעקומען אין אַלע קאָלאָניאַל-געשעפטען.

המזכירות של הגמנסיה של קהלה היהודית בקילצה משתתפת בצערו
הגדול של נשיא ועד הגמנסיה, ה׳ זיסקינד הערמאַן
לרגלי מות אביו הנכבר
ר׳ מרדכי ז״ל מסיקולקה
המקום ינחם אותו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים!
המזכיר צבי הירש ניעבעלסקי.

דעם טיעפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער חשוב׳ען
פרעזעס ה׳ זיסקינד הערמאַן אין זיין גרויסען צער צוליב
דעם טויט פון זיין פאַטער ר׳ מרדכי נ״ט
אין זיין טרייע און איבערגעבענע ארבייט פאר די היגע גימנאַזיע
זאָל ער אַ טרייסט געפינען!
די דירעקציע און די פערוואַלטונג
פון די יודישע מענער-גימנאַזיע אין קעלץ

בעסטע שיפס קאָמוניקאַציע צווישען פוילען און קאנאַדע
„באַלטיק-אַמעריקא-ליין“
עמיגראַציע - ענינים ערלעדיגט
ביוראָ „ר י ס“
קעלץ, קלינעצקי גאס № 8

מזל-טוב שמואל גאָלדפאַרב
צו זיין פערלאָבונג מיט פרל׳ רחל גראַוס
ווינשט
קעלץ. מנחם קיפּפערמינץ

א הערצליכען מזל-טוב דער פאַמיליע גאָלדפאַרב
צו דער פערלאָבונג
פון זייער זוהן שמואל מיט פר״ל רחל גראַוס
ווינשט:
קעלץ. שוועסטער און ברידער גראָסס

א הערצליכען מזל-טוב
מיין חבר שמואל גאָלדפאַרב
צו זיין פערלאָבונג מיט פר״ל רחל גראַוס
ווינשט
קעלץ. משה טאַשמע

א הערצליכען מזל-טוב דעם ג׳ דירעקטאָר י. מ. רייזמאַן
צו דער האָכצייט פון זיין טאָכטער פעלא
ווינשען יעקב טענענבוים און פאַמיליע
קעלץ.

Z intencji zaręczyn kuzynki naszej p.
Andzi Elencweiżanki z p. Anzelmem Klajnbaumem
z Lipska, serdeczne życzenia rodzicom oraz narzeczeństwu składają
Chaimowie, Arnoldostwo Lichtensztejnowie
Kielce. i Janostwo Rozenfeld.

Baczność Kielce
Skład apteczny
Stanisława Rutkiewicza w kielcach ul. St. Warszawska 38 nabyłem na własność od 1 Marca 1928 r. i po gruntownym odnowieniu i zaopatrzenie w towarach aptecznych, kosmetycznych i gospodarczych, prowadzę pod własną firmę. Polecając się łaskawej pamięci pozostaję
Z poważaniem
JAN CHYLA
Długoletni Kierownik składu apt. p. MALICKIEGO.

דער פאל מיט דער יודישער פרעסע בעת די וואהלען.

איך האב שיער נישט אנגעהויבען,
פון רגילות-וועגען, מיט'ן „דורכפאל
פון דער יודישער פרעסע" און עס
וואלט קיין גרויסער טעות נישט געווען.
מיר ווילען אבער, צוליב'ן כבוד פון
דער פרעסע, נישט רעדען וועגען א הר
מפלה. יעדענפאלס איז עס א פאל, א
געשעהעניש, מיט וועלכער דער עולם
אינטערעסירט זיך, פון וועלכער מען
רעדט אפשר, און דאס רעדען און
אפילו בערעדען, איז דאס מאל זעהר
נוצליך.

מיר זענען געוועהנט צו קוקען אויף
דער פרעסע, ווי אויף דער זיבעטער
וועלט-מאכט. א צייטונג דארף אלץ ווי-
סען. א רעדאקטאר מוז איבער אלץ
האבען א קלארע מיינונג, מוז אלץ
פערשטעהן און זיין בכח יענעם גע-
בען צו פערשטעהן. א רעדאקטאר זאל
זאגען, אז ער ווייסט עפיס נישט, ער
זאל וועלען זיין אויפריכטיג אויף א
מינוט אפילו און מודה זיין, אז א גע-
חיסע ערשיינונג איז פאר איהם ניי,
ער האט זיך נאך קיין מיינונג נישט
אויסגעארבייט, סאר ער נישט. ער וועט
זיך דערמיט נאך קאמפראמיטירען און
פערלירען דעם חן אין די אויגען פון
לעזער. וואס הייסט עפיס, א רעדאקטאר
ווייסט נישט?

אמאל פלעגען זיך רעדאקטארען גע-
בען אנ'עצה: קורם כל האט מען גע-
רעדט, געפלאנטערט, געדרעהט מיט'ן
פינגער, גערעדט אויף רעכטס און אויף
לינקס. דער לעזער האט געהאט גרויס
דרך ארץ. ער האט געזעהען, אז דער
שרייבער איז גאר א גרויסער חכם,
אבער קלוגער איז ער דערפון נישט
געווארען. ער האט ערשט איצט רעכט
נישט געוואוסט, וואו ער האלט אין
דער וועלט. מען דערצעהלט, אז אויפ'ן
זעקסטען ציוניסטישען קאנגרעס, ווען
עס איז געקומען דער אוגאנדא-פרא-
יעקט או' דער עולם האט זיך צוטיילט
אויף „יא"-און „ניין-זאגער", איז דע-
דאקטאר נ. סאקאלאוו געווען פון די,
וואס האבען געשוויגען: נישט יא און
נישט ניין-זאגער. ווען מען האט איהם
געפרעגט: היתכן? ווי אזוי איז מעגליך,
איהר זאלט נישט וויסען, ווי צו שטי-
מען. ווען איהר מוזט דאך שוין געהן
שרייבען אנ'ארטיקעל אין „הצפירה"
און דארט מוזט איהר דאן זאגען איי-
ער מיינונג, — האט סאקאלאוו געענט-
פערט: „שרייבען קאן איך אפילו דריי-
סיג ארטיקלען און קיינער וועט נישט
וויסען, וואו איך האלט, אבער דא
הייסט מען מיך זאגען איין ווארט:
„יא", אדער „ניין", דאס קאן איך
נישט".

אזוי האט מען אמאל געטיהן, היינט
אין די עצה שוין איך נישט גילטיג.
ערשטענס זענען די היינטיגע רעדאק-
טארען גארנישט אזעלכע קונקערס צו
קאנען פלאנטערן א קאפ און מען זאל
נישט וויסען, וואס ער וויל; צווייטענס
האט דער לעזער היינט נישט געדולד.
ער וויל וויסען באלד די אונטערשטע
שורה, דערופאר האט זיך די יודישע
פרעסע בכלל געפיהלט זעהר שלעכט
אין דעם איצטיגען וואהל-קאמף.

איך האב נישט בדעה צו פערטיי-
דיגען אונזער פרעסע, וועלכע איז גע-
נוג זינדיג, אבער אין דעם פאל איז זי
נעביך אונשולדיג. עס האט זיך געשא-
פען א לאגע ווען עס האט נישט גע-
גאלטען קיין אידעען אין קאמף, נור א
פערזענליכער, העכסטענס איז עס גע-
ווען א פראגע פון טאקטיק, איבער
וועלכע מען האט אפילו נישט געקאנט
ערנסט דיסקוטירען, ווייל די מאטער-
יע איז געווען א צו-איירעלע...

אמת טאקע, עס מאכט א שלעכטען
איינדרוק, ווען א גרויסע יודישע ציי-
טונג, וואס פרעטענדירט צו זיין די אנ-
פיהרערין אין געזעלשאפטליכען לעבען,
דרוקט אויף איין זייט אנ'אנאנס פאר
איין ליסטע, אויפ'ן צווייטען עמוד פאר
דער צווייטער ליסטע. עס איז זעהר
מיאוס, אבער דאס איז א רעזולטאט פון
אונזער לעבען. [illegible] זענען א קליינער
קבוץ מיט א סך פארטייען און גרופי-
רונגען. קיין פארטיי איז נישט בכח
אליין אויסצוהאלטען א צייטונג. או,
טהוט זי עס, איז עס אנ'אומגליק פאר
דער צייטונג און פאר'ן לעזער. נישטא
קיין ערגערע צייטונג, ווי פארטייאישע.
זי איז נודנע, לאנגווייליג און דערעסט
אפילו דעם פארטיי-מענש. ווארום וואס
קאן זיין לאנגווייליגער, ווי הערען באגע-
שעגליך די שבחים פון „מיין שלעפקעלע"
אז וואס ער רעדט איז שפהן, וואס ער
טוט איז גוט און אלץ. וואס יענקעלע
טוט איז שלעכט און וואס ער רעדט
איז נאריש. וועגען די פראווינצער
צייטונגען איז אבגערעדט. אזא צייטונג,
אויב זי איז פארטייאיש, איז זי א סם
פאר'ן לעזער און דאס אן אטמאספע-
רע, אין וועלכער עס איז שווער צו
אטעמען. נור אפילו די גרויסע צענטרא-
לע צייטונגען קאנען זיך נישט פטר-
גינען דעם לוקסוס צו זיין פארטייאיש.

און אז איהר ווילט, איז עס גאר
נישט אזוי שעהן אויך. דער אידעאל
פון דער פרעסע איז שטענדיג געווען
צו זיין אומאפהענגיג. א פארקויפטע
פרעסע איז געווען אנערקענט פאר
שעדליך און פערברעכעריש. און האט
אין א פארטיי-צייטונג, אויב נישט קיין
פערקויפטע — ווען אפילו אין נאמען
פון אנ'אידעאל? צי קאן מען פון אזא
צייטונג זיך אמאל דערוויסען דעם אמת
וועגען א געשעהעניש, וועגען א פער-
ברעכען אפילו, אויב עס איז געווארען
בעגאנגען פון „אונזערע לייט"? צי בע-
קומט מען ביי זיי א קלאר בילד איבער
דעם לעבען, טרייבען, ווילען און פער-
לאנגען פון דער גאס, פון דער וועלט?
אלץ ווערט איבערגעגעבען אין א בע-
זונדערער בעלויכטונג מיט דער געהע-
ריגער בעפארבינג און דער עולם דער-
וואוסט זיך פון זיי קיינמאל נישט קיין
אמת.

הלואי וואלט אונזער פרעסע טאקע
געווען אומאפהענגיג און אומפארטייאיש.
מיר וואלטען דעמאלט מיט איהר גע-
קאנט שטאלצירען. ליידער איז זי אונ-
פארטייאיש אויף דער לינקער זייט. זי
האט מורא פאר יעדער פארטיי, זי ציי-
טערט פאר יעדען גרויסקעלע, אפילו
דער שטעמפעל פון א חברה וואלפט
אויף א הר' א פחד. זי האט מורא צו
רעדען א ווארט. [illegible] אויף אלע
[illegible] זיך מיט אלע נבחרית
און מיט אלע מפלגות. [illegible] איז איהר
קיין [illegible] צו [illegible] מרדכי,
אדער ארור המן. אבי מען קריגט א
[illegible]. אבי דער לעזער האט, חלילה,
נישט קיין [illegible].

אז [illegible] איז א קללה און, איהר שעד-
ליכע [illegible]
[illegible] אבער [illegible]
[illegible] אויב די
פרעסע [illegible]
[illegible]
[illegible] וואס האבען [illegible] איהר קיין
[illegible] לאזט זיך דער
מצב [illegible]

ש. י. סטופניצקי.

הינטער די קוליסען פונ'ם אמאליגען מאגנאטען לעבען אין ראדאם.

28 פון מלך אביון.

אין בוקארעשטער האטעל, וואוהין
מ'האט טעלעפאנירט פון קאבארעט-רע-
סטאראן, איז ענטשטאנען א גרויסער
אליארם. ס'איז געווען האלבע נאכט,
ווען אלץ איז שוין דארט האסטיג גע-
שלאפען. אויך די דינערשאפט האט
שוין ועטיג איינגעדרימעלט אין אונ-
טערשטען ווארטע-זאהל, אויסער וואס
דער איינציגער האטעל-דיזשורנע אין
געווען וואך און זיך געדרעהט אויף
די שטיגען ארויף און אראב, אכטונג
געבענדיג אויף דער ארדנונג און צו-
גלייך געהארכט מיט אנגעשפיצטע אוי-
רען, צי עמיצער פון די שלאפענדע
געסט רופט נישט. דאס מאהל איז
דער דיזשור אויסגעפאלען אויף דעם
עלטסטען פון די דינערשאפט, דעם
פערוואלטער פון האטעל, און ווען ער
האט בעקומען דעם טעלעפאנאגראם
האט ער תיכף אויפגעוועקט דאס גאנ-
צע פערכאנאל און נישט-קלערענדיג
לאנג האט ער מאמענטאל פארזיכטיג
אנגעקלאפט אין צימער פון עסטרייכי-
שען פולקאווניק, מיטטיילענדיג איהם,
אז די פאליציי רופט איהם ארויס אין
דעם און דעם נאכט-רעסטאראן.

ס'האט נישט לאנג גענומען און דער
פערוואלטער צוזאמען מיט'ן פולקאווניק
זענען בליץ שנעל פערפאהרען אין א
אויטא גלייך אהין לויט דעם אויפגע-
געבענעם אדרעס. ווען זיי זענען אריין
אין קאבארעט האבען זיי געטראפען
א פול געפאקטען זאהל און א גרויסע
אוואנטורע. פאליציי האט געהאט גע-
שלאסען אין קייטען א טייל פון די רי-
זיגע העלדען פון דער בוקארעשטער
הינטער-וועלט און עפיס א בלאס שעהן
מיידעל איז געלעגען, נאך האלב-פער'-
חלש'ט, אויסגעצויגען אויף א סאפקע
און געצאפעלט אין ספאזמען.

אלע געסט און בעזוכער זענען
ארומגעשטאנען ארום דער סאפקע און
צווישען גאנצען מענשען-געווימעל איז
געשטאנען דער גאליציאנער מיט א

פערגעסט נישט אייערע ארימע ברידער.

מיר טאָרען בשום אופן נישט פערגעסען אין אונזער אַליעהריגער טראַדיציע צו דערמאָהנען די ראַדאָמער יודען, אז עס קומט אָן דער גרויסער יום-טוב פסח.

און איצט מיר ווילען זיי דאָס דערמאָנע, איז עס נישט דערפאר, אז יעדער יוד זאָל געדענקען, זיך בּעצייטענס צוגרייטען איוף פסח. ווייל מיר גלויבּען, אז דאָס וואָלט געוועזען איבּריג. או דאָס וועט געוויס קיינער פון די היגע יודען נישט פערגעסען, און יעדער וועט לויט זיין יכולת פריהער, אָדער שפּעטער צונויפשטעלען דעם יום-טוב.

מיר ווילען נאָר דערמאָנען די ראַדאָמער יודען, דאָס וואָס זיי אַליין ווייסען אייגענטליך אויך און פאָרט דאַרף מען זיי וועגען דעם דערמאָנען, ווייל דאָס איז נישט נוגע זיי אַליין, נאָר זייערע בּרידער.

מיר מיינען, דאָס די הונדערטער יודישע פאַמיליעס מיט די טויזענדער יודישע נפשות, וועלכע זענען ליידער אַזוי געשטראָפט בּעוואָרען, אַז זייער לאַגע איז אַזעלכע, דאָס זיי קענען בשום אופן נישט צונויפשטעלען דעם פסח אָהן אייער בּרידערליכער הילף.

מיר מיינען דאָס די אָרימע, עלענדע, און נאכמעהר די בּכבוד'ע אין דער לעצטער צייט געפאַלענע, בּעלי-בּתּישע פאַמיליעס, וועלכע מוטשען זיך אַ גאַנץ יאהר איבּער אַ שטיקעל בּרויט, וועלכע ליידען טאָג און נאַכט הונגער און קעלט און אַ גרויל נעמט ארום, ווען זיי דערמאָנען זיך, אז ס'קומט אָן דער חג החירות, דער יום-טוב פון פרייהייט, ווען זיי זענען אָבּער ווייטער טיעף פערקנעכטעט אין די קייטען פון אָרימקייט, פון וועלכע זיי קענען זיך ליידער נישט בּעפרייען.

קמחא דפסחא!

דאָס איז אונזער יודישע דורות-לאַנגע טראַדיציע מיט וועלכער מיר פערנעהמען זיך יעדעס יאָהר פאר פסח, ווען יעדער יוד, וואָס האָט נאָר די מעגליכקייט מוז פון דאָס זייניגע אָבּשפּאַרען און זיך טיילען מיט זיין אָרימען בּרודער.

עס איז נישט נויטיג פיעל וועגען דעם צו רעדען, עס איז איבּריג צו זאָגען די היעגע יודען וואָס עס איז די בּעדייטונג פון די ווערטער „קמחא דפסחא", אָדער פסח-אַקציע, ווי מען רופט דאס היינט, ווייל אַלע ווייסען דאָס.

די הילפ'ס-געזעלשאַפט „עזרה" האָט די פערגאַנגענע וואָך זיך געווענדעט מיט אַ הייסען אַפּעל צו דער יודישער בּעפעלקערונג צו שטיצען איהר אין דער נאָהנטער פסח-אַקציע. ווי מיר ליינען אין דעם אויפרוף, וועט די הייאָהריגע פסח-אַקציע פאַלען אויסשליסלען אויף דער איינציגער רעטונג'ס-אינסטיטוציע „עזרה". די גמינע, הערט מען, פאַרלויפיג נישט. זאָל עפּיס אונטערנעמען אין דער הינזיכט. דערווייל איז שטיל און מ'האָט דאָרט אַ פּנים פערגעסען, אַז דער פסח איז נאָהנט און די קאַדרען פון הינגעריגע, אָרימע און

אויף פסח הבע"ל!

עכטען: פסח'דיגען — טהוען מיר אייך עמפפעהלען דעם פון לאַנגע יאהרען בעקאַנטען און זעהר פיינען — עכטען: פסח'דיגען

פראַנקק-קאַפפע-צוזאַטץ

אין קיסטעל און אויך אין רונדע פּאַקונג
ער איזט ערצייגט בּהכשר גמור אינטער אויפזיכט פון ה"ה"ג.
הג" מו"ה יעקב פרענקעל תאומים שליט"א אבד"ק פאָדגורזע והגליל
וחתנו הרהגאה"ג וכ"ר מו"ה חיים קאַננער שליט"א ובנו החריף
וכ"י מ" יחזקאל פרענקעל תאומים שליט"א
דער גרינער שטרייפען אויף די פּעקלעך בּעווייזט דעם כשר לחג הפסח
אין די פיינהייט דיעזער וואַרע

HENRYKA FRANCKA SYNOWIE
Fabryka Środków Kawowych S. A.
SKAWINA — KRAKÓW.

בּילד אין האַנד, און געהאַלטען אין מיטען דערצעהלען די סענסאַציאָנעלע געשיכטע און די שפּאַנענדע פּאַסירונג וואָס האָט געטראָפען מיט דעם פרעמדען יודישען מיידעל פון פוילען. מיט'ן אנקומען פון פּולקאָווניק און די האָטעל-דינערשאַפט איז דער טומעל געוואַקסען און די געסט זענען נאָך מעהר ערשטוינט געוואָרען. דאַ האָט דער האָטעל אויפזעהער געוויזען דעם פּאַספּאָרט מיט דעם מיידעל'ס פאָטאָגראַפיע און געוויזען שוואַרץ אויף ווייס, אַז דאָס זעלבּע יודישע מיידעל איז ערשט מיט צוויי וואָכען צוריק געקומען פון פוילען מיט אַ פיינריך, וועלכער האָט זי פערלאָזט און איבּערגעגעבּען אין די הענד פון אַ צווייטען מיליטער-מאַן. דער אויפזעהער מיט'ן פּולקאָווניק האָבּען, אַלזאָ, בּעשטעטיגט פאַר דער פּאָליציי, אַז דאָס מיידעל געהערט נישט צו דער באַנדע גנבים און אַלפאָנסען. נאָר זי איז פּאַקטיש פערפיהרט געוואָרען אין זייער קנייפּיע דורך דעם דאָזיגען מיליטער-מאַן. ביילקע איז דאַן געפאַלען צו די קניה פון פּולקאָווניק. דערצעהלט אונטער אַ שבועה ווי אַזוי זי האָט זיך דערנומען אין די נעסט פון דער בּוקאַרעשטער הינטער-וועלט, און מיט טרעהרען אין די אויגען זיך געבּעטען דער פּולקאָווניק זאָל זיך אויף איהר דערבּאַרימען און בּעפרייען זי פון זייערע הענד און לאָזען זי מיט'ן גאַליציאַנער אַהיים-פאָהרען קיין פוילען.

דאַ האָט אָבּער די פּאָליציי געשטעלט אַ ווידערשפּרוך, ערקלערענדיג אַז זי האָט אַ חשד אויפ'ן גאַליציאַנער צו וועמען זי האָט אויך נישט קיין צוטרוי און וועלכען זי איז אויך חושד אַז ער זאָל נישט אַ נאָהענט האָבּען אַ שייכות מיט די אַלפאָנסען, וועלכע פעררופען זיך און גיבּען איבּער, אז אויך ער דער גאַליציאַנער זאָל געהערען צו זייער חברה. ס'האָט נישט געהאָלפען דאָס געוויין און די שבועות פון ביילקע, אז דער גאַליציאַנער קאָן זי גוט אַז ער איז פון איהר שטאָדט ראַדאָם און אַז ער איז ספּעציעל געשיקט געוואָרען פון איהרע עלטערן זי אויפצוזוכען — די פּאָליציי האָט אַלעמען געהאַלטען אין פערדאַכט אין. חושד-זייענדיג, אַז דאָס איז איין באַנדע און איין אָפּערע, זיך געהאַלטען ביי דאָס איהריגע — נישט ארויסצוגעבּען דאָס יודישע מיידעל קיינעם, ביז זי וועט נישט גרינדליך אויספאָרשען דעם גאַנצען רעטזעלהאַפטען פּלאָנטער.

ביי דער [illegible] איז אַנגעקומען אַ פערטאַפּטער צו לויפען אין רעסטאָראַן, דער איינענטער מיליטער-מאַן, ער האָט זיך נישט גערעכנט, אַז ער וועט דאַ טרעפען אַזוי פיעל פּאָליציי און מיליטערישע הויכגעשטעלטע פּערזענליכקייטען. פאַר איהם איז דאָס נעווען גענצליך אונערוואַרטעט. ער איז זיכער געווען, אַז ער וועט דאָס יודישע שעהנע מיידעל צוריק בּעקומען מיט'ן כח פון די אַפּאַשען אין זיינע הענד. ווי נאָר אָבּער ער איז אריינגעפאַלען אין דער דאָזיגער געזעלשאַפט האָט ער אָנגעהויבּען אַ ציטער געטוהן. ער האָט, דערזעהענדיג די עסטרייכישע אָפיצירען און פּולקאָווניק, זיך גלייך אויסגעצויגען ווי אַ ליניע, סאַלוטירט און געגעבּען מיט יעדען אבר. דאָס האָט אָבּער ווייניג געהאָלפען, זיין האַסטיגער אריינפאַל און זיינע צעמישטע בּליקען אין הייס-צעקאָכט פּנים האָבּען איהם גע'מסר'ט און פערראַטען. מ'האָט אין זיין צוטראַגענקייט און נערוועזע צעמישקייט גלייך געקאָנט דערקענען, אַז דער דאָזיגער פּראַכטער עסטרייכישער סאָלדאַט האָט אַ געוויסע געמיינזאַמקייט מיט אָט דע-

שמאכטענדע פארגרעסערען זיך פון טאג צו טאג און זיי וועלען נישט בכח זיין צו פערזאָרגען זיך אפילו מיט א שטיקעל טריקענער מצה.

די איינציגע, וואס האט דערפיהלט די טריט פון פסח און צוזאמען מיט איהם די שווערע, ריזיגע פעראנטוואָרטליכקייט לגבי די טויזענטער הונגעריגע יודישע נפשות — איז די „עזרה“, וועלכע שטעהט אלע טעג פון א גאנץ יאָהר פנים אל פנים מיט דער גרויסער נויט און דלות פון דעד יודישער בעפעלקערונג אין אונזער שטאָדט. וואָס זאָל זי אָבער טוהן? — מעהר ווי ווידמען זיך, צו אָפּפערען זיך און מוסר נפש זיין דעם אייגענעם כח און גוף און רצון — קאָן זי נישט. די עזרה-פערוואַלטונג און די אלע, וואָס שטעהען אָן דער שפיץ און פיהרען אָן מיט דער אינסטיטוציע האָבען דעקלארירט זייער ענערגיע, זייער צייט, זייער מיה און ווילענס-קראפט. זיי זענען בערייט און זיי ווילען פרייוויליג אָפּפערען זייער גאנצע פיזישע קראפט, כדי טעכניש און ארגאניזאציאָנעל דורכפיהרען די דאָזיגע פסח-אקציע, און ברייטסטען מאסשטאַב, אין גרעסטען פערנעם, וועלכע זאָל ווי ווייט מעגליך בעפרידיגען אלע נויטבעדערפטיגע מיט די ערשטע און נויטווענדיגסטע פסח'דיגע ערנעהרונגס-מיטלען און פראָדוקטען.

דאס רעאליזירען די אקציע, דאָס דורכפיהרען זי איז פערבונדען מיט גרויסע אנשטרענגונגען און טעכנישע בעשוועריגקייטען. דאָס אלץ גיעט די געזעל. „עזרה“. דאָס איבריגע, די פינאנציעלע און מאטעריעלע מיטלען מוז געבען די שטאָדט, און קיינער, וואָס האָט די מינימאלסטע יכולת'ען און מעגליכקייטען טאָר נישט בלייבען מבחוץ און ער דאַרף פשוט אקעגענטראָגען זיין גאָב פון קמחא בסבר פנים יפות און מיט דער גרעסטער צופרידענהייט, אויסדריקענדיג דערביי די טיעפסטע דאנקבארקייט און אנערקענונג די זאַמלער און די רעאליזאַטאָרען, וואָס זענען מנדב אויף אַט דער גרויסען צוועק זייער צייט און מיה.

די געבער, די היעגע בעלי בתים, צו וועלכע די זאַמלער וועלען קומען נעמען זייערע נדבות, זיי דארפען געוויס נעמען אין אכט, אַז אַט די זאַמלער זענען אויך אזוי ווי זיי פעריאָגטע פערדאגה'טע מענשען און אויב זיי נעמען זיך צייט צו געהן איבער די שטובען זאַמלען פאר דעם צוועק דאַרף מען זיי געוויס די ארבייט לייכטער מאַכען, דארף מען זיי צוגעבען חשק, אַז ס'זאָל זיי גלוסטען זייער אויפגאַבע אדורכצופיהרען, וואָרום שווערער. פיעל שווערער איז דאָס נעמען ווי דאָס געבען.

מען דאַרף נישט פערגעסען, אז די צייט איז שוין זעהר קורץ און צו פסח איז נאָך געבליבען געצעהלטע טעג אזוי, אז מען מוז זיך צואיילען און די ארבייט מוז זאָפאָרט ענערגיש און ראש צו געהן.

מיר דארפען איצט צוטיילען קמחא אינגאנצער צווישען 1000 פאמיליעס און בכדי צו געבען אויף יו"ט אזא צאָהל מענשען עסען מוז די פסח אקציע דורכגעפיהרט ווערען אין גרעסערען מאסשטאב און די וואָס קענען דארפען טאקע נישט יוצא זיין מיט גראשענס.

מיר האלטען, אז עס איז דאָ נישט נויטיג אַרויסצורופען רחמנות-געפיהלען ביי די, וועלכע שטעהען פון דערווייטענס פונם יודישען דלות, ווייל דאָס וואָרט הונגעריג איז אזוי בולט און פערשטענדליך, אַז עס גענוגט ווען מען זאָגט דאָס די „עזרה“, וואָס האָט אויף זיך גענומען דורכצופיהרען די פסח-אַקציע בעשטעהט אין דעם, אַז מ'זאָל נישט לאָזען הונגערען אום פסח לעבעדיגע מענשען, וועמענס מזל 'עס איז פער'משפט צו שמאכטען אין אָרימקייט.

עס איז נישט נויטיג צו דערוועקען די יודישע הערצער דאָס זיי זאָלען רחמנות האָבען אויף עלענדע יודישע הונגעריגע מענשען. זיי דארפען דאָס אַליין צו פערשטעהן, דער שכל הישר דאַרף זיי דאָס דיקטירען.

דערביי דאַרף מען געדענקען צו געבען נישט פון יוצא וועגען, נור יעדער דאַרף געבען לויט זיין מעגליכקייט און גאַנץ אָפט אפילו איבער די מעגליכקייט. ווייל קמחא גיט מען איין מאָל אין יאָהר און זי ווערט פערווענדעט אויף דאָס נויטיגסטע וואָס עס קען נור זיין—אויף ארטיקלען פון ערשטען געברויך אויף עסען, בכדי צו שטילען דעם הונגער.

מיט איין וואָרט. די גאַנצע שטאָדט, אחד המרבה ואחד הממעט, פון קליין ביז גרויס, אלע, אלע אָהן אויסנאהם, יעדער איינער — וואָס איז נאָר בכח בעדארף זיך בעטייליגען און אנטייל נעמען אין דער זאמעל-אקציע. וואָס „עזרה“ האָט אונטערגענומען פאר די טויזענדטער אָרימע און בכבוד'ע אויף פסח.

ב. צחייג.

פּאַטאַקאַל.

מיר בעשיינען היערמיט אז די געברידער פּאָטאָק אונטער די פירמא „י. ד. פּאָטאָק זעהנע“ אין מאַלאַבאַנדז נעבען בענדין, אז די קאַקאָספּיטער פון קאַקאָסניסע וואָס ווערט אויסגעארבייט אין זייער פאבריק אין מאַלאַבאַנדז מיט דעם נאָמען „פּאַטאַקאַל“ ווערט געמאַכט בהכשר גמור על חג הפסח

על צד היותר טוב אינטער. אינזער אויפזיכט אין די פיפער מעגען עסען היראים והחרדים. אונד צו בענוצען זא צו פליישיגע זא צו מילכיגע מאכלים אהנע שום נאָכדענקונג. אויף יעדען פאקעט בעפינדעט זיך א שטעמפעל כשר לפסח בהשגחת הרב והבד"צ דבענדין.

ובעה"ח אור ה' יתרו תרפ"ח בענדין.

חנוך צבי הכהן לעווין אב"ד דפה
יהושע דומ"צ
דוד יצחק דומ"צ
חנוך דוד סג"ל דומ"צ

הכהן לעווין בענדין והגליל

אנגעלאָפענער באנדע, וועלכע האָט ביי זיין אריינקומען נישט אויפגעהערט צו ווינקען צו איהם און זיך דורכרעדען אויף זייער גנבה'ש-פאנטאָמין-לשון. פאָליציי האָט דאָס בעמערקט און איהם אויפ'ן אָרט גלייך פערהאלטען. דער דאָזיגער זעלנער, וועלכער האָט נאָך נישט געהאט די אויסגעפריבטע גזל'נישע פערהארטעוועטקייט, האָט זיך באַלד פערלוירען און אויס גרויסע שרעק פאָר זיינע העכערע מיליטערישע פאָרשטעהער, האָט ער גלייך גענומען דערצעהלען אלעס ווי ס'איז פארגעקומען. און זיך פערענטפערט, אז ער איז גאָרנישט שולדיג, נאָר זיין מיליטערישער חבר, דער אונגארישער פיינריך האָט איהם דאָס דאָזיגע מיידעל, זיין בעקאַנטע, איבערגעגעבען צו העלפען איהר צום אָבפאָהרען א היים.

דאן איז פאר דער פאָליציי קלאָר געוואָרען די גאַנצע זאך און זי האָט איינגעשטימט, אז ביילקע זאָל פאָהרען מיט'ן גאַליציאַנער אהיים קיין ראדאָם אין דער בעגלייטונג פון אַן עסטרייכישען זשאנדארם. די דאָזיגע הסכמה פון דער פאָליציי איז געווען א רעזולטאט פון פאָלקאָווניק'ס פערזיכערונג, אז ער זאָל זי הייסען אָבשטעלען אין איהר ריכטיגער היים, פון וואַנען ער וועט ארויסבעקומען א בעשטעטיגונג, פון איהרע עלטערען, אז זייער טאָכטער איז ריכטיג און פרידליך אָנגעקומען.

נאָך דעם אלעם איז דער סאָלדאט פונדעסטוועגען נישט בעפרייט געוואָרען און אויפ'ן בעפעהל פון פאָלקאָווניק איז ער אונטער א פאָליצייאישע שמירה אָבגעפיהרט געוואָרען אין דער מיליטערישע קריין-קאָמענדע. כדי דאָרט צו ערקלערען וואו דער פיינריך איז אהינגעקומען און צוליב וועלכע צוועק ער האָט איהם איבערגעגעבען זיין בעקאַנטע.

פון קאַבאַרעט זענען נאָך דער גאַנצען געשעהעניש געפאָהרען אין האָטעל אריין ביילקע מיט'ן גאַליציאַנער, דער פאָלקאָווניק און די דיענערשאפט פון האָטעל. דאָרט זענען צו בעגינען-צו איינגעפאַקט געוואָרען. אלע ביילקעס וואליזעס און זאכען און אויף צומאָרגענס מיטאג, נאכדעם ווי ס'זענען ערלעדיגט געוואָרען אַלע נויטיגע פאָרמאליטעטען, איז ביילקע אָבגעפאָהרען מיט'ן שנעל-צוג פון בוקארעסט צוזאמען מיט'ן גאַליציאנער און א זשאנדארמען, וועלכע האָט בעגלייט ביז ראַדאָם.

אויפ'ן גאַנצען וועג האָט זיך ביילקע געבעטען רחמים ביים גאַליציאנער נישט צו דערצעהלען אלץ איהרע עלטערען. דער גאַליציאנער וואָלט שוין גערן איינגעשטימט, אָבער די זשאנדאַרמען, מיט די זשאנדאַרמען וואָס וועט זיין? זיי וועלען דאָך אלץ דערצעהלען און טאַטע-מאַמע וועלען זיך דאָך שוין אליין כאַפּער זיין. אז דאָ האָט געמוזט עפּיס אויסטערלישעס פאָרקומען. ביילקע האָט זיך דעריבער גענומען איינטער חנפה'ענען און אפּעלירען מיט געוויין צו די זשאנדאַרמען, זיי זאָלען נאָר בלויז דערצעהלען, אז צוליב דעם וואָס ס'האָט איהר געדראָהט א גע-

וואס הערט זיך אין ראדאם.

בריעף, פארשלאגען און ווענדונגען פון אונזערע לעזער.

ג. ה' רעדאקטאר!

ערלויבט מיר אין אייער וו. צייטונג אבצודריקען פאלגענדע שורות:

דורך דער פערמיטלונג פון אייער פיעל געלעזענער צייטונג ערלויב איך מיך צו ווענדען צו אונזערע ראטמענער מיט פאלגענדען פארשלאג: אויף דער נאהנסטער זיצונג פון היגען שטאדט-ראט זאלען זיי אריינטראגען א פארשלאג, אז דער שטאדט-ראט זאל איבערטוישען דעם נאמען פון די וואלאווא גאס און אנרופען די גאס מיט דעם נאמען „די גאס פון י. ל. פרץ".

דער נאמען וואלאווא איז נאך א זכר פון די יודישע געטא-צייטען ווען די יודישע גאסען זענען געווען אבגעצוימט פון די אנדערע גאסען און דעריבער איז נויטיג איבערצוטוישען דעם נאמען פון די גאס אויף דעם נאמען פון דעם יודישען שריפטשטעלער, וועלכער האט אזוי מייסטערהאפט געשילדערט דאס דאמאלדיגע יודישע לעבען.

איך רעכען, אז דער ראדאמער שטאדט-ראט, וועלכער האט א ארבייטער-מערהייט וועט גינסטיג ערלעדיגען די גערעכטע פאדערונגען פון די יודישע ראטמענער. און זאלען די יודישע ראטמענער ווייזען, אז זיי קענען פערטיידיגען דעם אידישען נאציאנאלען כבוד. עס איז ווייט פון יודישען כבוד, אז א גאס, וועלכע איז בעוואוינט פון בלויז יודען זאל טראגען א נאמען וואס דערמאנט די אמאליגע געטא-צייטען.

מיט אכטונג

ירחמיאל מרגלית

ראדאם.

א בעמערקונג.

שוין א פאר חדשים ווי איך, א פרעמדער, וואוין אין ראדאם. דערקעגענדיג נעבנטער די שטאדט מיט איהרע חשוב'ע איינוואוינער, האט זיך מיר געווארפען אין אויג, דאס גייסטיגע אבגעשטארבענקייט פון דער היגער גאלדענער-יוגענד. א שטאדט פון 30.000 יודישער בעפעלקערונג זאל נישט האבען א ליט.-קולטורעלען-צענטער איז ווירקליך בעדויערענסווערטה. איך האב מיך שוין א כך מאל געפרעגט מאנכע פון די אזויגערופענע „עליטע מענטשען": פאר וואס איז ביי אייך נישטא א ליטעראַרישער קבוץ, צי ווער א דראם. קלוב, וואו כ'זאל עפיס אויפגעטוהן ווערען אין'ן געביט פון יוד. ליטעראטור און קונסט און דער עיקר פאר דער יוגענד. וואס וואקסט אונטער און נייטיגט זיך אין א בעסערער דערציהונג אין יודישען זין פון ווארט. האט מען מיר געענטפערט: „נישטא מיט וועמען, ראדאם איז שוין אזא שטאדט".

מיט גרויס אומגעדולד האב איך אבער דערווארט, ווען ס'וועט קומען די מינוט, וואס ס'וועלען זיך געפינען מענשען מיט מעהר אינטערעס, וואס וועלען פערשטעהן אויסצונוצען די צייט און די כוחות, וואס קענען אויפטוהן אויף דעם דערמאנטען געביט פאר זיך ווי אויך פאר אנדערע.

ענדליך האט די שעה געשלאגען און ס'האט זיך דערהערט א שטימע אין דער צייטונג „ראד. קעלצער-לעבען", וועלכע רופט צו שאפען א פאלקס-אוניווערזיטעט א. א. וו. כאראקטעריסטיש איז אבער דאס, וואס אין נומער 9 פון דער צייטונג „ראד.-קעלצער לעבען" האבען אנגעשריבען א בריוו אין רעדאקציע דריי הערן ווי זילבערשטרום, צוקער און מינצבערג, וועלכע שרייבען צווישען אנדערן: „די פאלקס-אוניווערזיטעט דארף זיין ווייט פון יעדער פארטייאישקייט, אמת, איהר זענט זעהר גערעכט דערמיט, נאר אין מאמענט, „ווען די מאמע איז נאך נישט געבוירען געווארען דארף מען דאך נישט, פאר דעם נאך נישט געבוירענעם קינד קיין שפילעכלעך" צו וואס שוין ארומרעדען איבער פראגען, וועלכע וועלען נאך „אהן הויט און ביינער". „פון זאגען — ווייסט די וועלט א שפריכווארט — ווערט מען נישט טראגען". מ'דארף אין ערשטער רייה: 1) ארגאניזירען א זאמעל-אקציע, וועלכע זאל האבען די אויפגאבע צו שאפען א פאנד, וואס זאל געבען די מעגליכקייט צו גרינדען א לאקאל און בכלל צ'ם ענטוויקלען אזא מין אינסטיטוט 2) ארייגציהען מענשען פראאינטערעסירטע, אינטעליגענטע, וועלכע זאלען מיטהעלפען אינ'ם אויפבוי פון אזא אינסטיטוט. דאס איבריגע וועט שוין מיט דער צייט בפילא קומען. נור דערהויפט דארף מען געדענקען, דאס „לא המדרש העיקר אלא המעשה". אז מ'וועט זיך דאס נעמען אויפ'ן געדאנק וועט עס שנעל קומען צו די געווינשטע רעזולטאטען, ווייל מענשען, וואס ווילען מיטארבייטען אויף דעם געביט פעהלט נישט. מ'דארף נאר וועקען די איינגעדרעמעלטע געמיטער, וועלכע זענען אנטשלאפען געווארען צוליב געוויסע אויסערליכע און אינערליכע סבות.

איך האף, דאס מיט גוטען ווילען און דער עיקר מיט ענערגיע, מיט ווייניג רעדען און א סך מיה, קען מען אין א נאר קורצער צייט עסען די פירות פון די נייע פלאנצונגען. און זאלען די פראגעס פון פארטייאישקייט און ענליכע קומען אויפ'ן סוף פון אלץ און דאס וועט זיין אין ערשטער רייה דער ערנסטער געווינשטער רעזולטאט.

צבי האלצמאן.

פאהר האבען זיי איהר אהיים געפיהרט. אבער אז ס'איז שוין ווירקליך עפיס פארגעקומען מיט איהר, פון דעם זאלען זיי נישט דערצעהלען. די זיסע און בעטענדיגע רייד פון ראדאמער יודישען מיידעל האבען די זשאנדארמען גערירט און זיי האבען פערשפראכען אזוי צוטוהן. און זיי האבען ווירקליך געהאלטען ווארט. אבער אריינקומענדיג סין שטוב פון ביילקעס עלטערען, האט ביילקע'ס פאטער גענומען פרעגען: — אבער וויאו איז דער פיינריך? דער פיינריך וואו איז אהין געקומען?

— דאס איז טאקע א רעטעניש — האבען די זשאנדארמען געענטפערט — מיר אליין זוכען איהם און פיהרען א אויספארשונג.—

ה. וו. ביילקע'ס פאטער האט מיט א שווער גמיטה און ביילקע'ס מוטער מיט טרעהרען אין די אויגען, האבען אונטערגעשריבען און אקצעפטירט, אז זיי האבען דערהאלטען זייער טאכטער.

די עסטרייכישע זשאנדארמען זענען אוועק נאכדעם ווי זיי האבען אלעס גענוי אויסגעפארשט און פעסטגעשטעלט, אז ביילקע איז ווירקליך זייער טאכטער און אין הויז פון ביילקע'ס עלטערען איז אנגעקומען שווערע טעג אין א זעהר טרויריגע שטימונג. דער טאטע האט מיט ציטערדיגע הענד געצעהלט דאס געלד, די געקויפטע רומענישע זאכען און די אויסלענדישע וואלוטעס, וואס ביילקע האט געקויפט אין בוקארעשט און די מאמע איז אריין אין א בעזונדער צימער און געוויינט ווי צו כל נדרי און איהר הארץ האט זיך געווארפען פאר שרעק, וואס ווער ווייסט, וואס מיט איהר ביילקע האט געמוזט דארט אין פרעמדען אויסלאנד געשעהן.

א מאמעס הארץ איז א נביא, האט עס עפיס געזעהן און געפיהלט, אדער וואס וואו און ווען, דאס האט זי קלאר נישט געזעהן.

און דערפאר איז די שרעק נאך גרעסער געווארען און דער פערדאכט שטארקער. זען אין אלע שטובען האט גענומען יאגען א קאלטער ווינד און א וויכטע מרה שחורה. אפילו דער גאליציאנער האט שוין נישט געקענט צוזעהן דעם עלענד און די פיינליכע שטימונג און ער איז אנטלאפען אהן א ווארט אויסצורעדען אין דער פאבריק פון ה' ב. וואו ער האט אלע פאסירונגען איבערדערצעהלט מיט איין אטהעם. אלע איבעריגע שותפים מיט דער פרוי ג. האבען געשטוינט און זענען יעצט געווארען זעהר בעזארגט, ווער ס'וועט יעצט פאהרען קיין לובלין ארויסצוראטעווען דעם שמאגעל פון די 10 וואגאנען פעל. וואס שטעהן שוין אויף דער לובלינער סטאציע עטליכע טעג. דער אבער-לייטענאנט איז שוין נישטא אין ראדאם און מען מוז צו איהם פאהרען קיין לובלין.

(פארטזעצונג קומט.)

א בריעף אין רעדאקציע.

ג. ה' רעדאקטאר!

ערלויבט מיר אין אייער וו. צייטונג אפצודרוקען פאלגענדע שורות:

עס איז לויט מיין מיינונג איבריג און נישט אויסגעהאלטען צו פיהרען א בריעף-אויסטויש אויף די שפאלטען פון א צייטונג וועגען אזא וויכטיגען ענין ווי שאפען א פאלקס-אוניווערזיטעט, און דערצו נאך ווען מען איז גארנישט מחדש. עס איז נישט מיין אויפגאבע שטערען וועמען צו שרייבען.

איך גלויב אבער די הערען מיינען עס טאקי ערנסט דאס די אויבענדערמאנטע אינסטיטוציע זאל געשאפען ווערען, דאן צוואס אזוי פיל הסכמות?

אין אונזער בריעף האבען מיר פארגעשלאגען צו שאפען א דינג, וואס זאל ערמעגליכען צו שאפען א לאקאל, און דער ה' מרגלית האט זיך אין דעם אנ-

געכאַפּט ווי אין א אבן־טוב ביים ה׳ מרגלית. א רינג קען נאָר עפענען א געשאַפענע אינסטיטוציע, אונטער׳ן פּראָטעקטאָראַט פון א אָנגעזעהענעם פערזאָן.

איך האַלט אויך, אז דער פאָרשלאַג פון ה׳ פרידמאַן וועגען צוזאַמענרופען אַן׳אַלגעמיינע פערזאַמלונג איז נישט אויס׳ן אָרט, אין דער צייט ווען אַן איניציאַטיוו איז נישט געשאַפען געוואָרען.

צום סוף וויל איך בעמערקען, אז עס מוז דורכאויס געגעבען ווערען די איניציאַטיוו פון אָנגעזעהענע פערזאָנען, און די איניציאַטאָרען זאָלען וויסען אויף וועלכען אופן דער פאָלקס־אוניווערזיטעט זאָל געשאַפען ווערען.

מיט דרך ארץ

ב. צוקער

בעגריסונג.

צו דער רעדאַקציע

„ראַדאָמער־קעלצער לעבען“

חשובע רעדאַקציע!

אין צוזאַמענהאַנג מיטן אַרויסגעבען דורך אייך די 200 נומערען פון אייער צייטונג, וויל איך דאָ אויסדריקען מיין האַרציגסטע בעגריסונג.

ס׳איז באמת צו בעוואונדערען, אז א צייטונג אויף דער פּראָווינץ זאָל קאָנען לאַנג עגזיסטירען. מיר האָבען שוין געהאַט אין ראַדאָם עטליכע יודישע צייטונגען, אָבער צוליב מאַטעריעלע קריזיסען האָבען זיי געמוזט אויפהערען צו ערשיינען.

די צייטונג „ראַדאָמער־קעלצער לעבען“ לויט דער מוסטער און אין פערגלייך מיט אנדערע יודישע פּראָווינצער צייטונגען שטעהט אויף דער געהעריגער הויך.

איך בעגריס הערצליך דעם יוביליי פון אַרויסגעבען 200 נומערען. איך וואונש לאַנגיעהריגע עקזיסטענץ און גרויסען ערפאָלג.

מיט אַכטונג

אליעזר פרידמאַן

ראַדאָם.

פון פרויען־פעראיין.

די פערוואַלטונג פון דעם קימפּעטאָרין־פעראיין בעט אונז אויפמערקזאַם צו מאַכען די געעהרטע מיטגלידערינס אז דאָס צוזאַמענעמען געלדער פאַר די אזוי גערופענע גאַלעפּקעס, ווי אויך דאָס איינשרייבען נייע חברות אין דעם פעראיין איז איין און די זעלבע אַקציע. די געלדער פליעסען אריין אין דו קאַסע פון פעראיין און זענען בע־

שטימט אויסער די יודענדע בעדערפניסען, אויך צו זאָגען די גרינדונג פון א ספּעציעלע היילאַנשטאַלט פאַר אָרימע יולדות. ס׳איז אַלזאָ זעהר ווינשענסווערטה דעם הויכען ציעל שטאַרק צו אונטערשטיצען.

ערקלערונג פון דער גמינה.

אין נר. 9 (199) פון „ראַדאָמער־קעלצער לעבען“ פון 2 מערץ געפינט זיך א נאָטיץ „די גמינה אונטער דער השגחה פון די אויפזיכטס־מאַכט“, אז „די סטאַראָסטווא זאָל האָבען אַרויסגעלעגט א סעקוועסטער אויף דער קהלה און פערהערט דער קהלה צו מאַכען אויסגאַבען זעלבסטשטענדיג“.

די קהלה־פערוואַלטונג וויל דעריבער פעסטשטעלען:

נישט אמת איז, אז „דער רעסקריפּט פון קעלצער וואָיעוואָדע לויטעט דאָס אַלע געלדער, וואָס פליסען איין אין דער גמינע זאָלען אַרויסגעטראָגען ווערען אין סטאַראָסטווא“ און אז „די גמינע האָט רעכט צו באַשטעטיגען ביי דער [illegible] דעם בוכהאַלטער ה׳ מעלכער“ און ווייטער, אז „אָהן א פריהעריגער מעלדונג פון סטאַראָסטווא, וועלכע דאַרף אַרויסשרייבען א ספּעציעלע אַסיגנאַציע האָט די גמינע נישט די רעכט צו מאַכען וועלכע ס׳אין אויסגאַבען“.

אין דער ווירקליכקייט שטעלט זיך דער ענין פאָר אזוי:

דעם 1 מערץ האָט די קהלה דערהאַלטען דורך דער סטאַראָסטווא א רעסקריפּט פון קעלצער וואָיעוואָדע, אז בכדי אויסצוצאָהלען די פּענסיעס פון מורה־הוראה ר׳ מענדעל קעסטענבערג און זיין זוהן פון יאָהר 1927 ביז׳ן 1־טען מערץ ל. י. ווערט פעראָרדענט, דאָס די הכנסה פון דער שחיטה און פון עטאַט זאָל בעשטימט ווערען נור אויף דעם צוועק און, אז די הכנסה פון די צוויי קוועלען דאַרפען אַרויסגעטראָגען ווערען יעדען טאָג אין סטאַראָסטווא, דעריבער ווערט בפירוש אין רעסקריפּט אָנגעוויזען, דאַרף די קהלה ווייטער נאָרמאַל פיהרען די בוכפיהרונג און די קאַסע ווי ביז איצט.

אזוי ווי פון דעם געלד האָט די סטאַראַכטוואָ, לויט׳ן רעסקריפּט, געדאַרפט אויסצאָהלען די אויבענדערמאָנטע די פענסיעס, האָט די סטאַראָסטוואָ פערלאַנגט, אז די קהלה זאָל אויפגעבען וויפיעל עס קומט יעדען פון די אויבענדערמאָהנטע פאַר יעדען חודש בעזונדער און צו דעם צוועק ווערט געבעטען צו דעלעגירען דעם קהלה־בוכהאַלטער צו דיענען מיט די נויטיגע אינפאָרמאַציעס פון די בוכהאַלטעריע־קאָנטעס.

צוליעב דעם, וואָס די קהלה האָט זיך פערשטענדיגט מיט׳ן ה׳ סטאַראָסטא וועגען אויסצאָהלען די פערלעגענע פענסיע אין ראַטעס איז די אויספיהרונג פון אויבענדערמאָנטען רעסקריפּט אַנולירט געוואָרען און דער ענין איז איצט נישט אַקטועל.

אין דעם נומער 10 (200) „ראַדאָמער־קעלצער לעבען“ געפינט זיך אויך א ידיעה, אז „די קהלה־פערוואַלטונג זאָל זיך ווענדען צום בילדונגס־מיניסטעריום וועגען בעשטימען קהלה־וואַהלען אין מאַי“ און אז „די קאַדענץ ענדיגט זיך אין מאַי“. ביידע ידיעות שטימען נישט מיט דער ווירקליכקייט, ווייל די קאַדענץ ענדיגט זיך ערשט אין [illegible].

די קהלה־פערוואַלטונג

אין ראַדאָם.

גראַנדיעזע פייערליכקייט לכבוד דעם נאָמען־טאָג פון מאַרשאַל יוזעף פּילסודסקי.

דער נאָמען־טאָג פון ערשטען גרויסען פּוילישען מאַרשאַל, יוזעף פּילסודסקי, דעם היינטיגען מאָנטאָג איז אין ראַדאָם געפייערט געוואָרען מיט׳ן פוילען גלאַנץ און פּראַכט.

שוין זונטאָג ביינאַכט האָט זיך אין שטאָדט געלאָזט פיהלען א פייערליכע און יום טוב׳דיגע שטימונג. איבער די גאַסען האָבען מאַרשירט פיעל מיליטערישע אַבטיילונגען פון היגען 72־טען פּאָלק אין דער בעגלייטונג פון א אָרקעסטער און אונטער די פלאַמען־ליכטיגקייט פון ברענענדע פאַקעלען.

א גאַנצען מאָנטאָגדיגען טאָג זענען אַלע הייזער פון שטאָדט געווען דעקאָרירט מיט די פּוילישע נאַציאָנאַלע פעהנער. די געביידעס פון די קאָמונאַלע און רעגירונגס־אינסטיטוציעס, ווי דער מאַגיסטראַט, סטאַראָסטווא, באַנק פּאָלסקי און פּ. ק. או. א. אנד. זענען געווען אויסגעצירט מיט פעלד־בלומען און בעצירט מיט פיעל פערשידענאַרטיגע עלעקטרישע לאָמפּען.

א גאָר בעזונדערען ספּעקטאַקולען איינדרוק האָבען געמאַכט די פּרעכטיגע אילומינאַציעס אויפ׳ן פּלאַץ פון דריטען מאַי, וואו עס איז דער קבר פון אומבעקאַנטען זעלנער. די גאַנצע לענג פון פּלאַץ, נאָהנט פון דער קירכע, איז געווען אין דער הויך בעהאַנגען מיט פיל עלעקטרישע פייערלעך. אין דער הויך נאָהנט פון אומבעקאַנטען זעלנער האָט געהאַנגען דאָס בילד פון יוזעף פּילסודסקי, איינגעפאַסט אין א העל־זילבער׳ע עלעקטרישע בעלויכטונג. אונטער׳ן בילד איז געווען א גרויסער אויפשריפט פיל מיט כבוד־ערהלען און התלהבות׳דיגע אויסדריקען פאַר׳ן ערשטען פּוילישען מאַרשאַל.

העכסט אימפּאָזאַנט און איינדרוקספול זענען געווען די פייער־קיאָסקען אויפ׳ן זעלבען פּלאַץ, וואָס האָבען אויסגעזעהן

KINO „ODEON“ w RADOMIU

Od dnia 26 Marca 1928 roku

Arcyfilm, przekraczający najbujniejszą wyobraźnię ludz.

POD TYTUŁEM

METROPOLIS

Reżyserja slynnego twórcy Nibelungów i szeregu in. arcydzieł

FRYDERYKA LANGA.

Najpotężniejszy z monumentalnych superfilmów świata

Korona wszystkich arcydzieł sztuki filmowej.

Film jakiego jeszcze nie było i chyba już drugiego nie będzie.

Coś zgoła niebywałego, przekraczającego ramy pojęcia normalnego człowieka.

Takiego rozmachu, tej tak genjalnej wizji, takiego cudu ekranu jeszcze nie widziano.

Wystarczy powiedzieć że:

Zdjęcia trwały tylko 2 lata.

Koszt filmu wyniósł tylko 2,500,000 dolarów.

Aktorów brało udział około 30,800.

Na zdjęcia zużyto tylko 1,200,000 metrów taśmy i dopiero z tego wykrojono obraz.

JEDNEM SŁOWEM COŚ NADZWYCZAJNEGO.

W ROLACH GŁÓWNYCH:

Brygida Helm, Rudolf Klein Rogge,

Alfred Abel.

oraz cały szereg pierwszorzędnych gwiazd kinematograficznych.

ווי פייער-בערג, וואס שטעהען אין פלא-מעי.

אין דער פייערליכקייט לכבוד דעם גרויסטן פוילישען פאלק'ס-העלד האט זיך אויך בעטייליגט די יודישע בע-פעלקערונג אין ראדאם. אין דער שטאדטישער שוהל איז לכבוד דעם נאמענס-טאג אבגעריכט געווארען א פייערליכע גאטעס-דיענסט. דער חזן מיט'ן כאר האבען געזונגען עטליכע קאפיטלעך תהלים און ס'איז ארומגערעדט געווא-רען די בעדייטונג פון דאזיגען טאג.

אין שוהל זענען בעת דער גאטעס-דיענסט געווען פערזאמעלט די יודישע שול-יוגענד און א גרויסער עולם פון פערשידענע שיכטען פון דער ראדא-מער יודישער בעפעלקערונג.

אין זעלבען טאג איז אויך פארגע-קומען א פייערליכע אקאדעמיע אין קארסא.

פון שטאדט-ראט

אויף דער טאג-ארדנונג פון דער דינסטאגדיגער זיצונג פון שטאדט-ראט זענען בעטראכט געווארען א רייהע פראגען. צווישען זיי אויך דער פונקט ארום דער ערשטער בודזשעט-לעזונג אויפ'ן יאהר 1928-1929.

נאכ'ן רעפערירען דעם ערשטען טהייל פון שטאדט-בודזשעט שטעלט זיך ארויס, אז צוליב דעם, וואס דער מאגיסטראט איז בעדארפען מיט פיעל ארבייט, דארפט דער מאגיסטראט-פערסאנאל ווע-רען פערגרעסערט צו וועלכען צוועק ס'ווערט אין בודזשעט פרעלימינירט א סומע פון 16000 זל. פאר נייע וואקאנ-טע בעאמטען-פאסטענס. ארום דעם פונקט ענטוויקעלט זיך א הייסע דיס-קוסיע, אין וועלכען ס'נעמען אנטייל כמעט אלע פראקציעס. די רעכטע ווייזען אז אויף דעם פאקט, וואס אויפ'ן געביעט פון אדמיניסטראציע אויסגאבען שטעהט דער ראדאמער מאגיסטראט אויפ'ן צווייטען ארט אין פוילען נאך קראקא און זיי זענען געגען פערגרעסע-רען די אויסגאבען פון דער אדמיניס-טראציע, וועלכע וועלען לויט דעם ניי-עם פרעלימינאריום פערשלונגען 14% פון אלגעמיינעם בודזשעט ד. ה. מיט 3% מעהר לויט דעם פריהערדיגען יאהר.

אין דער דעבאטע נעמט אויך אנטייל די יודישע פראקציע, וועלכע זאגט זיך אויך ארויס געגען פערגרעסערען דעם אדמיניסטראציע בודזשעט מיט'ן מאטיוו, — אז דאס צונעמען נייע בעאמטע איז איבעריג, ווייל אויב דער מאגיסטראט איז ווירקליך בעלאסטעט מיט א סך ארבייט, דארפט מען אין דעם פאל צו-טיילען מעהר פונקציעס די לאווניקעס, וועלכע זענען סיי ווי אנגעשטעלט אויף פענסיעס. דיזער דאזיגער אופן וואלט פערשפארט צו בעלעסטיגען די אדמי-ניסטראציע-אויסגאבען מיט נאך 16000 זל. וועלכע מען בעשטימט פאר נייע וואקאנטע פאסטענס.

דער וויצע-פרעזידענט, ה' אוזשעמבלא, ענטפערטביידע פראקציעס. אויף דער בעמערקונג פון די רעכטע ערקלערט ער, אז דער פערגלייך מיט קראקא איז נאך נישט קיין פעסטגע-שטעלטע זאך און קאן דעריבער נישט דיענען אלס יסוד צו ענדערען די פא-זיציעס פון היגען שטאדט-בודזשעט, אין וועלכענס צוזאמענשטעל ס'הערשען גאנץ אנדערע און נייע ווירטשאפטליכע פערהעלטנישען. ווי: אינוועסטיציע-ארבייט און אולען-הלואות. ווייטער אויפ'ן פארשלאג פון דער יודישער פראקציע, ערקלערט ה' אוזשעמבלא, אז דאס צו-טיילען נאך ארבייט'ס-געביעטען די לאווניקעס קאן לחלוטין נישט ענדערען דעם פעהעלטניש פון פערקלענערען די אדמיניסטראטיווע אויסגאבען, מחמת אין אזא פאל וואלטען די לאווניקעס גע-ברויכט האנארידט ווערען אין אזא הויך ווי אנגענומענע בעאמטע אויף זייערע ערטער, און אזוי ווי זייער יעצטיגער האנאראריום איז בעדייטענד קלענער וואלט מען סיי ווי געמוזט זייערע פענ-סיעס העכערען, לויט דער וואוקס פון זייער פערגרעסערטער ארבייט, און דאס וואלט במילא געמוזט ווייטער פער-אורזאכען דאס פערגרעסערען פון די אדמיניסטראציע-אויסגאבען.

ה' פרענקעל, וועלכער האט רעפע-רירט דעם פארשלאג אין נאמען פון דער יודישער פראקציע, בענוגענט זיך נישט מיט'ן ענטפער פון וו.-פרעזידענט און פארמולירט זיין פארשלאג אין א שריפטליכע ווענדונג צום מאגיסטראט וועגען צוטיילען מעהר ארבייט די לאווי-ניקעס.

בעת'ן בעטראכטען דעם מאגיסטראט-פארשלאג צו בעשטייערן אלע הייזער, וואס האבען זיך פערבונדען מיט דער שטאדטישער קאנאליזאציע מיט א קא-מונאלען צוגאב-שטייער. אויסער דער מלוכה-אבצאהל, נעמט אווארט ה' גא-יעוויטש (רעכטע) און ערקלערט, אז דער ענין זאל אבגעלעגט ווערען ביז ס'וועט ערשיינען דער דעקרעט פון מלוכה-פרעזידענט וועגען אלגעמיינעם צוואנג צו פערבונדען זיך מיט דער קאנאליזאציע-נעץ. זיין פארשלאג ווערט אנגענומען.

וויכטיג פאר דער קליענטעלע פון ראדאם און אומגעגענד

מיר האבען דעם כבוד בעקאנט צו מאכען, אז אין אונזער לאנגעגזיס-טירענד געשעפט איז געעפענט געווארען א פרישע אבטיילונג פון **מענער** און **דאמען-שטאפען**: אויף **אנצעגער, פאלטענס, קליידער** און **דאמען-קאסטיומען**. די נייעסטע און מאדערנסטע זאכען. די בעסטע ביליצער, טאמאשאווער און אנדערע קוואליטעטען. ווי אויך א גרויסער אויסוואהל פון פערשידענע **זיידען-שטאפען**.

מיר פערהאפען, אז מיט דער נייער אבטיילונג וועלען מיר אויך קאנען צופריעדענשטעלען אונזער קליענטעלע ווי ביז יעצט.

בעמערקונג: אלעס ביי די בעסטע בעדינגונגען און צו די ביליגסטע פרייזען.

מיט האכאכטונג

פירמע **ש. לאנדאו**

ראדאם, לובעלסקא 27.

בעקאנטמאכונג.

איך מאך בעקאנט די געעהרטע בעפעלקערונג פון ראדאם און אומגע-גענד, אז די פירמע **קינצלער, לובלינער 14 אין הויף לינקס,** האט ווי יעדעס יאהר, אויך היינט צוגעגרייט א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע **מענער-קאנפעקשען,** די נייעסטע פאסענער, און אויך **מענער-היטלען** פון די בעסטע שטאפען. אויך א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע **קינדערישע קאפעלושלעך** און **היטעלעך.**

גלייכצייטיג מאך איך בעקאנט דער ג. קונדשאפט, אז איך האב געע-פענט **א פראנטאווע געשעפט אויף לובלינער 12** אין סאמע ראג. דאס געשעפט איז פערזעהן מיט א גרויסען אויסוואהל פון די אויבענדערמאנטע סחורות. אלעס צו ביליגע און קאנקורענץ-פרייזען.

מיט אכטונג: **יעקב קינצלער לובלינער 14**

אין הויף לינקס און לובלינער 12 פראנט

אויפ'ן פרייען פארשלאג פון די יו-דישע פראקציע, וואס איז רעפערירט געווארען פון ה' קאטליאר צו פערריכ-טען די ברונע אויפ'ן וואהל צוליב'ן אנקומענדען יום טוב, ווערט מצד דעם פרעזידענט געגעבען אנ'הבטחה אויפ-צושטעלען דארט א פראוויזארישע ברו-נע אויף דער צייט פון יום-טוב. דער פרעזידענט בעמערקט דערביי, אז דאס קאליע ווערען פון דער ברונע אויפ'ן וואהל איז א רעזולטאט פון דער צו-גרויסע וואסער עקספלואטאציע מצד די יודישע איינוואהנער אין יענעם ראיאן, וואו די הויז בעזיצער ווילען זיך נישט פערבונדען מיט די קאנאליזאציע.

דער צווייטער יודישער פארשלאג וועגען ערלויבען אפען צו האלטען די געוועלבער פאר יום-טוב ביז 9 אזייגער ווערט אבגעשיקט אין דער געהעריגער קאמיסיע צו ערלעדיגען.

X.

פון סוחרים-פעראיין.

היינטיגע וואך האבען די פארשטע-הער פון סוחרים-פעראיין אבגעהאלטען א קאנפערענץ מיט'ן לייטער פון שטיי-ער-אמט אין ראדאם. בערירענדיג צווי-שען אנדערעס די פראגע פון די פער-לעגענע שטייערן האט דער לייטער פון שטייער-אמט געבעטען די סוחרישע פארשטעהער, זיי זאלען קאמוניקירען אלע מיטגלידער פון סוחרים-פעראיין, אז ס'ליגט אין זייער אייגענעם אינטע-רעס צו ערלעדיגען אלע פערלעגענע שטייערן ביז'ן 1-טען קדיעסשיע, ווייל דאן וועט דער אמט אננעמען אלע מיט-לען בכדי איינצוקאסירען די אלע שטיי-ערן, צורעכענדיג אויך 13 פראצענט און עקזעקוציע-קאסטען.

מיר געפונען פאר נויטיג דאס זעל-בע אויף דעם וועג מודיע צו זיין אונ-זערע מיטגלידער און בכלל דאס יודישע סוחרטום אין ראדאם.

מעות חטים

ביים ה' שלמה מאיר פשיטיצקי (גלוווגא 30) איז דא צו איינקאסירען 9 זלאטעס אויף מעות חטים. די געזעל. „עזרה", וואס פיהרט-אן מיט דער פ"ח אקציע און זאמלט די מעות חטים-געלדער, דארפט זיך דורך א הר אינקא-סענט ווענדען לויט דעם דערמאנטען אדרעס איינצומאהנען די 9 זל.

קעלצער אבטיילונג.

פון דער קאאפעראטיווער באוועגונג.

מיט דער איניציאטיוו פון די דריי בענק אין קעלץ, וואס געהערען צום רעוויזיאנס-פערבאנד אין לעמבערג, אין זונטאג דעם 3|18 פארגעקומען אין לאקאל פון דער קעלצער דיסקאנטא באנק א צוזאמענפאהר פון די קאאפעראטיווע סוחרים-בענק, וואס געהערען צום לעמבערגער רעוויזיאנס-פערבאנד. אדער וואס זענען אויפ'ן וועג דארט צו געהערען.

אין דעם צוזאמענפאהר האבען אנטייל גענומען 45 דעלעגאטען פון פערשידענע שטעדט—דערינטער איינער פון װארשא — װעלכע האבען רעפרעזענטירט 27 בענק.

נאכ'ן ערעפנען דעם צוזאמענפאהר דורך ה' סערצארז, ווערט אויסגעוועהלט א פרעזידיום פון די ה"ה: מאשקאוויטש (קעלץ), פעפער (אסטראוויעץ) און אלטער (װאלבראם).

ה' מאשקאוויטש טיילט מיט, דאס מיט איניגע טעג צוריק איז געשטארבען דער לאנגיעהריגער פרעזעס פון רעוו.-פערבאנד אין לעמבערג, אדוואקאט ד"ר חיטלין, און בעט צו בעעהרען זיין אנדענקונג מיט אויפשטעהן, וואס ס'ווערט געטוהן.

דער צוזאמענפאהר האט זיך מיט אלע פראגען, וואס זענען געווען ארויסגעשטעלט אויפ'ן טאג-ארדנונג, ערנסט פעראינטערעסירט און אלע פונקטען זעהר פאזיטיוו ערלעדיגט געווארען, דערינטער אויך דער פונקט וועגען עפענען א צענטראל-באנק פאר די קאאפעראטיוון פון קעלצער וואיעוו. וואס געהערען צום לעמבערגער רעוויזיאנס-פערבאנד מיט'ן זיץ-ארט אין קעלץ.

די פערזאמעלטע האבען ענטוזיאסטיש בעגריסט די איניציאטארען פון גרינדען אזא צענטראל-באנק, וועלכע וועט ערמעגליכען די קאאפעראטיווען צו גענוסען פון רעדיסקאנטא-קרעדיטען, וואס ס'איז א לעבענס-נויטווענדיגקייט פאר זיי. און דאס עפענען פון די באנק איינשטימיג בעשלאסען.

דאס איבערלעזען און אננעמען דעם סטאטוט פון דער באנק האט ארויסגערופען לייִדענשאפטליכע דיסקוסיעס, אין וועלכע ס'האבען אנטייל גענומען כמעט אלע אנוועזענדע. אין רעזולטאט איז דער סטאטוט בעשטעטיגט געווארען לויט וועלכען ס'ווערט געשאפען „א צענטראל באנק פאר די קרעדיט-קאאפעראטיווען ביים רעוויזיאנס-פערבאנד אין לעמבערג", מיט'ן זיץ-ארט אין קעלץ. דורך א געהיימע אבשטימונג איז אויסגעוועהלט געווארען פאלגענדע פערזאנען אין ראט: די ה"ה ווייצמאן, גאטליב (ראדאם), ווייגריב און אראטין (קעלץ), גארפינקעל (יענדזיעיוו), אטערמאן (װארשא), אלטער (יאלבראם) שפיגעל (שידלאוויעץ), גאטליב (חענטשין), מאזעס (וולאשטשאווע), קאנער, צוקער (חמיעלניק) און מינץ (אלקוש). אין דער פערוואלטונג—ה"ה: סערצארז, מאשקאוויטש און קאהן (קעלץ), מערין (ראדאם) פעפער (אסטראוויעץ) מאנעלא (יענדזיעוו) און פייגאלד (חמיעלניק).

דער בעשטעטיגטער פאי-קאפיטאל פון 50 טויזענד זל. איז פון די אנוועזענדע אויפ'ן ארט געזאמעלט געווארען.

נאכ'ן בעשטעטיגען דעם בודושעט פון דער ניי-ענטשטעהענדע באנק איז איינשטימיג בעשלאסען געווארען ארויסצושיקען א בעגריסונג-טעלעגראמע צום מארשאל פילסודסקי און א מיטגעפיהלטעלעגראמע קיין לעמבערג צוליעב'ן טויט פון פרעזעס. און מיט דעם איז די זיצונג זייגער 8 אוונד געשלאסען געווארען.

דער עולם, וואס האט זיך געפונען אונטער'ן פייערליכען איינדרוק פון צוזאמענפאהר האט נאך פערברענגט ביי ה' גרינבערג אין האטעל „וויקטאריא" ביי א אימפאזאנטען באנקעט, וואס האט זיך פערצויגען ביז שפעט אין דער נאכט.

אבסערוואטאר.

פייערונגען צוליב דעם נאמען-טאג פון מאו שאלעק יוזעף פילסודסקי.

צוליב דעם נאמען-טאג פון מארשאלעק יוזעף פילסודסקי. זענען מאנטאג, דעם 19 מערץ, פארגעקומען פערשידענע פייערליכקייטען לכבוד דעם מארשאלעק.

אויך אין דער שטאדטישער שוהל, איז פארגעקומען א פייערליכער גאטעס-דיענסט. אויסער די שילער פון אלע קעלצער אידישע שולען, זענען בעת די פייערונג אין דער שוהל אויך געווען אנוועזענד פארשטעהער פון דער אדמיניסטראטיווער און קאמונאלער מאכט, ווי אויך די מיטגלידער פון ראט און פערוואלטונג פון דער אידישער קהלה און די אידישע ראטמענער פון שטאדט-ראט. נאך דעם ווי דער חזן ווײנער האט מיט'ן כאר געזונגען עטליכע קאפיטלעך תהילים, האט דער קעלצער רב הרב ראפאפארט געהאלטען א אינהאלטסרייכע רעדע מעניניא דיומא. נאך די רעדע פון הרב ראפאפארט האט חזן ווײנער מיט'ן כאר געזונגען דעם פוילישען הימן און דער עולם איז זיך פונאנדערגעגאנגען.

די קהלה, בעשלאסען צו פערטיילען 12.000 זלאטעס קמחא-דפסחא.

אויף דער זיצונג פון קהלה-ראט, וואס איז די פערגאנגענע וואך פארגעקומען איז בעשלאסען געווארען צו אסיגנירען פון דער קהלה-קאסע, אויף קמחא-הפסחא, א סומע 12.000 זלאטעס. צוליב דעם, וואס דער קהלה-בודושעט פון יאהר 1927, איז נאך ביז איצט דורך דער אויפזיכטס-מאכט נישט בעשטעטיגט, האט די קהלה דעלעגירט איהרע בעפאלמעכטיגטע מיטגלידער פון ,ראט און פערוואלטונג איינצוקאסירען פון די קהלה-קאנטריבוענטען געוויסע סומען, אלס קאנטא אויף דעם עטאט פון יאהר 1927.

ס'איז צו האפען, אז די יודישע בעפעלקערונג וועט די קהלה-בעפאלמעכטיגטע פריינדליך אויפנעמען און זיי די געהעריגע סומען געבען.

די „אגודה" ארבייט מעשים.

פאריגען שבת איז אין היגען גערער שטיבעל געווען זעהר היימליך. עס האט זיך געהאנדעלט אין דעם, אז מען האט פאר קריאת התורה געהייסען ארויסגעהן די אלע, וואס האבען אגיטירט און געשטימט פאר נומער 18, אזוי אבער ווי די אנהענגער פון נומער 18 האבען פארגעשטעלט מיט זיך א היבשע צאהל איז געקומען צו געשלעגען, וועלכע וועלען געפינען א אבקלאנג אין געריכט.

גלייכצייטיג האבען די „אגודה'ניקעס" געלעגט אין „חרם" אריין דעם „היינט" און פערווערט איהם צו לעזען.

אט מיט וואסערע מיטלען די „אגודה" וויל נקמה נעהמען פאר די מפלה, וואס זיי האבען געליטען ביי די וואהלען.

מען באקט שוין מצות.

כאטש עס איז נאך קנאפע 2 וואכען צו פסח, יעדאך האבען שוין געוויסע קעלצער בעקערס נאך פאריגע וואך אנגעהויבען באקען מצות. די פרייז פון די מצות איז נאך אפיציעל נישט בעוואוסט.

סעקוועסטרירט מצות פאר שטייערען.

די סעקוועכטראטארען פון היגען שטייער-אמט האבען פאריגע וואך ארויפגעלייגט א סעקוועסטער אויף מצית פון געוויסע בעקער, וואס זענען שולדיג פערלעגענע שטייערען. דער דאזיגער פאקט האט אנגעווארפען א פחד אויף די אנדערע בעקערס, מורא'האבענ'יג צו באקען מצות צוליב א סעקוועסטער, צוליב דעם וואס די שטאדט קען ח"ילה שטעהן בלייבען אהן מצות אויף פסח, האט זיך א דעלעגאציע, וואס איז בעשטאנען פון די ה"ה: הרב ראפאפארט, ראטמאן יאשקע פישמאן און קהלה-פרנס מאיר מיצענמאכער געוואנדען צום פרעזעס פון שטייער-אמט און איהם אויף דער זאך אויפמערקזאם געמאכט. דער פרעזעס פון שטייער-אמט. האט די דעלעגאציע זעהר פריינדליך אויפגענומען און האט די פעראָרדנונג צוגעזאגט אבצורופען.

א זיצונג פון קהלה-ראט.

היינטיגען דאנערשטאג, איז פארגעקומען א זיצונג פון קהלה-ראט, מיט פאלגענדען טאג-ארדנונג: 1) וועגען בעשטעטיגען א דאפעלטע יום-טוב-פענסיע פאר די קהלה-בעאמטע 2) בעשטעטיגען דעם אורלויב פון פרעזעס ה' זאגייסקי, 3) די פראגע פון אויפבויען א נייעם בית-המדרש און 4) פערשידענס. אויספיהרליך אין געכסטען נומער.

„אולען" טרעט ווידער צו צו דער קאנאליזאציע-ארבייט.

ווי מיר דערוואוסען זיך וועט די „אולען"-געזעלשאפט, צו טרעטען צו פערענדיגען די שוין אנגעהויבענע קאנאליזאציע-ארבייט, דעם 1 אפריל ה. י. ס'וואלט זעהר כדאי, געווען, אז די יודישע ראטמענער זאלען זיך מטהדל זיין, אז אויך די יודישע ארבייטסלאזע זאל אויך בעקומען ארבייט ביי דער קאנאליזאציע-ארבייט.

פון שטאדט-ראט.

היינטיגע וואך איז פארגעקומען א פלענאר-זיצונג פון קעלצער שטאדט-ראט. מיט א וויכטיגען טאג-ארדנונג. אויספיהרליך אין קומענדיגען נומער.

עטליכע ווערטער וועגן סוחרים-פעראיין

זעהר פיעל איז שוין געשריבען געוואָרען וועגען היגען סוחרים-פעראיין. פיעל מאָהל האָבען מיר שוין אויפמערקזאם געמאכט די קעלצער יודישע סוחרים אויף דער געפאהר וואָס דראָהט זיי ווען דער איינציגער רעפּרעזענטאַטיווער ארגאַן פון די קעלצער סוחרים זאָל ליקווידירט ווערען.

אונזער ארבייט האָט ווייזט אויס געהאַט א ווירקונג און עס איז צוזאמענגערופען געוואָרען מיט איניגע מאָנאַטען צוריק אַן אַלגעמיינע פערזאַמלונג אויף וועלכער עס זענען געקומען צום אויסדריק די אַלע פאָרוואורפען און פּרעטענזיעס, וואָס דער קעלצער יודישער סוחר האָט געהאַט צו די עטליכע וועלכע זענען געשטאַנען אין דער שפּיץ פון דער סוחרישער אינסטיטוציע.

נאָך א לענגערער דיסקוסיע איז געוועהלט געוואָרען א רעאָרגאַניזאַציאָנס-קאָמיטעט, וואָס האָט געהאַט אַלס אויפגאַבע אויפצולעבען דעם סוחרים-פעראיין און דערנאָך צוזאמענצורופען אַן אַלגעמיינע פערזאַמלונג כדי צו וועהלען א ראַט מיט א פערוואַלטונג.

דער ציישטווייליגער קאָמיטעט האָט זיך ווירקליך באַלד גענומען צו דער ארבייט און אין משך פון 2 וואָכען האָט ער בעוויזען אויפצושטעלען דאָס ביורא פון פעראיין אויף א געהעריגער הויך. אויך האָט ער בעוויזען צו פעראינטערעסירען די גרעסערע טייל יודישע סוחרים פאַר זייער פעראיין. און ווי עס איז געווען פאָראויסצוזעהן וואָלט דער פעראיין אויפגעלעבט געוואָרען און וואָלט אנגעהויבען נאָרמאַל ארבייטען לטובת דעם קעלצער יודישען סוחר'טום.

עס זענען אָבער אנגעקומען די סיים-וואהלען און דאָ האָבען זיך עטליכע „אגודה“-מאכער דערמאָנט, אז די סוחרישע אינסטיטוציע קען שפּילען ביי די וואהלען א גרויסע ראָלע.

עטליכע דעמיסיאָנירטע מיטגלידער האָבען באַלד אנגעהויבען זייער דעסטרוקטיווער ארבייט. קודם כל האָט מען אָהן דער הסכמה פון נייעם קאָמיטעט פערדרינגען דעם לאָקאַל ביז איבער די וואהלען אז דערמיט שוין צוקלאַפּט אַלע פּלאַנען פון קאָמיטעט בנוגע דער ווייטערדיגער עקזיסטענץ פון סוחרים-פעראיין.

נאָכהער האָט מען גערופען בעראַטונגען אויף וועלכע די „אגודה“-לייט האָבען געוואָלט אדורכפאָרסירען רעזאָלוציעס נעגען נאַציאָנאַליסטען בלאָק. זעלבסטפערשטענדליך, אז דאָס איז זיי נישט געלונגען. דאגעגען האָבען זיי ערפילט עפּיס אנדערש. די עטליכע איבערגעבענע טוער, וואָס האָבען געארבייט אין קאָמיטעט האָבען זיך אָבגעזאָגט פון זייערע מאַנדאַטען און ממילא איז צונישט געוואָרען די גאַנצע אקציע וואָס מען האָט אָרגאַניזירט, כדי דעם סוחרים-פעראיין אויפצושטעלען אויף א פעסטען באָדען.

אזוי אַרום האָט זיך דער לעצטער ברוך, וואָס איז געמאַכט געוואָרען, נישט איינגעגעבען א דאַנק עטליכע „אגודה“-ניקעס, וועלכע האָבען זייערע פּאַרטיי-אַמביציעס געשטעלט העכער פון די סוחרישע אינטערעסען.

דער יודישער סוחר, פאַר וועמען די ארגאַניזאַציע איז ממש א לעבענס פראַגע, טאָר זיך אָבער נישט גלייכגילטיג צוקוקען צו דעם ווי זיין אָרגאַניזאַציע ווערט ליקווידירט.

עס מוז אמאל א סוף געמאַכט ווערען צו די אונאָרדנונגען וואָס האָבען דאָרט געהערשט ביז יעצט. מען טאָר נישט ערלויבען, אז אויפ'ן חשבון פון יודישען סוחר זאָלען פערשידענע פּאַרטיי-מאַכינאַציעס אויסגעשפּיעלט ווערען.

דער יודישער סוחר דאַרף זיין וואָרט זאָגען און ענדליך זיך פערטראַכטען איבער דעם וואָס ערוואַרט איהם ווען דער פעראיין זאָל אויפהערען צו עגזיסטירען.

יודישע סוחרים! צי איז אייער לאַגע ווירקליך אזא גלענצענדע, אז איהר נויטיגט זיך נישט אין אַן אָרגאַניזאַציע — וועלכע זאָל שטעהן אויף דער וואַך פון אייערע אינטערעסען?

א סוחר.

פּייערליכער באַנקעט צוליב דעם נצחון פון דער ליסטע 18.

צוליב דעם נצחון פון דער ליסטע 18 איז פערגאַנגענעם שבת אָוענד פאָרגעקומען אין לאָקאַל פון „מזרחי“ א פייערליכער באַנקעט.

דער באַנקעט איז געווען זעהר אימפּאָזאַנט. רעדעס האָבען געהאַלטען די ה"ה י. פינקלער און ד. ראָזענבערג. נאָך דעם ווי דער עולם האָט טועם געווען פון די פערשידענע מטעמים, זענען געהאַלטען געוואָרען פערשידענע טאָסטען און ס'זענען געזונגען געוואָרען ספּעציעל צוליב'ן נצחון פערפאַסטע פּאַראָדיעס און נאַציאָנאַלע לידער. דער באַנקעט האָט זיך פערצויגען ביז פאַרטאָג.

לרגלי הנשואין של ש"ב מרת
עלקה קאָרמאַן
עם מר **שמחה בונם נייַמאַן**
הנני מברך בברכת מז"ט חמה, שהאושר
ילוה אותם על דרכם בחיים
ויביאם אל תקותם.

ראַדאָם **יצחק גאָלדבראָך.**

K O N K U R S.

Magistrat m. Radomia rozpisuje niniejszym konkurs na dostawę 1564 mtr. sześć. kamienia brukowego na wybrukowanie jezdni ul. Narutowicza.

Oferty w zapieczętowanych kopertach z podaniem ceny za 1 mtr. sześć. loco ul. Narutowicza powinny być złożone w Wydziale Budowictwa do dnia 24 marca r. b. do godziny 12-tej.

Termin dostawy kamienia — 20 kwietnia 1928 r.

Magistrat m. Radomia.

CZAS SIĘ OPAMIĘTAĆ!
DBAJCIE O SWÓJ WZROK!

OKULARY
i BINOKLE
ściśle podług przepisów
p.p. Lekarzy wykonuje
SPECJALISTA-OPTYK
Z. WĘGIER
Radom, Lubelska 26.
Własna szlifiernia
oraz warsztat na miejscu.

מצות און מצה-מעהל

מיר מאַכען בעקאַנט די ראַדאָמער יודישער בעפעלקערונג, דאָס אין אונזער בעקעריי קילינסקא 21 ווערען אויסגעבאַקען **מצות**, ווי אויך **מצה-מעהל** פון די **בעסטע סאָרטען מעהלען.**

די מצות זענען שעהן און דין און ווערען אויסגעפיהרט אונטער דער אויפזיכט פון ראַבינאַט-הכשר און ביי די בעסטע היגענישע און סאַניטאַרע בעדינגונגען.

מיר האָפען, דאָס די ג. קליענטעליע וועט אונזער בעקעריי בעזוכען או קויפען ביי אונז **מצות און מצה-מעהל, פון וועלכע זיי וועלען זיין צופריעדען.**

די בעדינגונגען ביים קויפען זענען צוגענגליך.

קומט און איבערציינגט אייך.

העשיל מלינאַרסקי און יצחק עהרליכמאַן
ראַדאָם, קילינסקא 21 (צווייטע גורקעס)

Teatr „Rozmaitości“ | W sobotę dn. 24 marca 1928 roku.

Tylko jeden gościnny występ!
TEATRU MAŁEGO I POLSKIEGO w WARSZAWIE
MILI KAMINSKIEJ największej współczesnej i najbardziej słonecznej artystki oraz
KAROLA BENDY ulubieńca kobiet, najwybitniejszego artysty
w sztuce w 3-ch aktach SIMONA
(Kochanek z przypadku)

Początek o godz. 8,30. Bilety wcześniej do nabycia w firmie Juljan Miecznikowski, Lubelska 13, tel. 125, a w dn. przedst. w kasie teatru od g. 7 w.

Kino „ODEON“ w Radomiu.

Od 22 marca Jeden z najnowszych obrazów sezonu słynnej wytwórni Warner Brothers
W Godzinę zwycięstwa
Prześliczna wystawa. Egzotyczne tło. Nadzwyczajne napięcie.
Przepiękna akcja. W ROLACH GŁÓWNYCH
Patsy Rut Muller i Monte Blue
Obraz który zachwyci i oszołomi każdego
Obraz który trzyma uwagę widza od początku aż do końca w kolosalnem napięciu.

כשר לפסח

KUNEROL

א גאראנטיר־טער רײנער שפּײַז־פֿעטס — פון — קאָקאָסנים

ווערט אויסגעארבייט אונטער דער השגחה פון הרב ר׳ שמואל עהרענפריד פון מאטטערסבורג מיטן רעכט פון הרב ר׳ אברהם צבי פערלמוטער אין וואַרשע.

אכטונג! ווילסט זיך עלעגאנט און ביליג קליידען, אכטונג!

זאָ ווענד זיך צו דער לאנג־עקזיסטירענדער פירמע

א. קײלער

ראדאם לובלינער 36,

וועלכע איז פערזעהן צום זומער־סעזאָן אין א גרויסען אויסוואהל פון

מענער אנצעגער, פּאַלטעס, גומע מאַנטלען

אויך ערשטקלאסיגע, גוטע קינדער־אנצוגלעך

פון די נייעסטע און בעסטע שטאָפען.

בעזונדער עמפּפעהל איך מענער־הוטען פון אינלענדישע און אויסלענדישע פירמעס צו קאנקורענץ פרייזען.

פ. ס. איך נעם אויך אן בעשטעלונגען פון אייגענע און אנגעטרוּיטע סחורות.

ערשטקלאסיגע ארבייט — בעסטע בעדינגונגען.

אונזער טיעפסטען און אויפריכטיגסטען, מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דער אין טרויער פערבליבענער פרוי און קינדער צוליב דעם פריהצייטיגען טויט פון זייער מאן און פאטער

מענדיל וואקסבערג נ״ע

זאלען זיי מעהר נישט וויסען פון קיין צער און געטרייסט זיין בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

רויש אָן־קאָאָפּעראטיוו „סורתית״ און שניידער־מייסטער־פעראיין אין ראדאם.

בעקאנטמאכונג.

מיר האבען דעם כבוד בעקאנט צו מאכען דאס אונזער פוטער־געשעפט

י. מ. ווערבער עט זעהנע

ראדאם, לובלינער 14 (כראנט)

בעזיצט צום זומער־סעזאָהן א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע

מענער און קינדער־היטעל און היטלעך,

ווי אויך פערשידענע גומי־מאנטלעך, א נלענדישע און אויסלענדישע

— צו מעסיגע פרייזען.

וואָרנונג

פאר די ראדאמער לעדער־סוחרים

מיט 2 מאנאטען צוריק איז ביי מיר אין ראקיטני געוועזען ה׳ דינער פון גניוואשאוו און האט מיט מיר געמאכט אן אָנמאך (אומאוא) אז ער וועט מיר שיקען אויף קאמיסיאן שיך ח׳פיעל איך וועל נאר קאנען פערקויפען און אויף דעם סמך האט ער ביי מיר גענומען וועקסלען אייף 7.000 זל. און מיט דעם געלד, וואס איך וועל לייזן פאר זיינע שיך זאל איך האבען צו צאהלען די ארויסגעגעבענע וועקסלען. גון אזוי ווי ה׳ דינער האט מיר ביז׳ן היינטיגען טאג נישט ארויסגעשיקט קיין שיך און דער טערמין פון צאהלען די וועקסלען דערנעהנטערט זיך, און דערוויסענדיג זיך, אז ער האט געלאזט אין גאנג די וועקסלען אין ראדאם, ערקלער איך, אז איך בין געצווינגען די וועקסלען נישט צו צאהלען.

בעמערקונג: די וועקסלען זענען אונטערגעשריבען M. Fajnwaks און זשירירט פון דינער אדער דיאמענט.

מיט אכטונג: פיינוואקס.

בעקאנטמאכונג.

איך האבע דעם כבוד בעקאנט צו מאכען דעם געעהרטען פובליקום אז איך האב צו פערקויפען

זויערע אוגערקעס

על חג הפסח הבע״ל כשר על צד היותר טוב

הורט און דעטייל.

מיט אכטונג משה לאנדא שפיטאלנא № 2.

ביי פאדאגרא רעוומאטיזם | הישיאס גריפע | נערוועןשמערצען קאפּשמערצען און פערקילונג

האבען זיך אויסגעוויזען די טאגאל טאבלעטען אלס וואונדערליך רעטונגס־מיטעל

פּרובירט און איבערצייגט אייך

טאגאל צולאזט דיא הורין וויערע

GERHARD F. SCHMIDT.
WYTWÓRNIA PREPARATÓW FARMACEUTYCZNYCH
ZURICH, MONACHJUM, BERLIN, WIEDEŃ, BUDAPESZT
TORONTO (KANADA) GDAŃSK.

מכירת חמץ

אזוי ווי אלע יאהרען, אזוי וועט מען אויך דאס יאהר פערשרייבען דאס חמץ אצל הזלמנה מהרב ר׳ מנחם מענדל ווינגארט (פערזנער) זצ״ל לובלינער № 3.

אונטער די איינפיכט פון א בעוויסטען ימרן בעהו״ר.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס די פאמיליע וואקסבערג צוליב׳ן טויט פון זייער מאן און פאטער

מענדיל וואקסבערג נ״ע

ד׳ ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

מ. שולדמאן און פרוי.

Felczer H. GRINSZTAJN Zgodna 1, tel. 303.

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC

Odbito we własnej drukarni, Radom, Szwarlikowska 20